ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԲՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3651 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 2 ԱՊՐԻԼ 1884 — Ն. Տ. 14 ԱՊՐԻԼ

ԳԱՆՄԱՆԴ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Օտանուցման առողջ մէկ անգամի համար 3 ղրշ.
Երկու անգամի համար 2 ղրշ. ուրիշ ամ-
գամներու համար զատ տակաւորութիւն կը մնի

ԱԱՌԱՒ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱԶ — ՀԱՆԱՊԱՋՕՐԵԱՅ — 40 ՓԱՐԱԶ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՆՄԱՆԴ

Դուրս գնացած լրագրաց համրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փոստ եւ գրասենեակը, Շարդ Զարշըրը թիւ 37 Մատիսի գրասենեակը։

Ձեռնարկ ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զապուած նամակ, յօդուած, եւայլն եւս չեն տրուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 2 ԱՊՐԻԼ

ԽՍԹԹՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Վեհ. Սուլթանն Շէֆգաղաթի ականաղարդ Թանկագին պատուանշան մը պատրաստել տուած է, զոր Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանուհւոյն պիտի ընծայէ։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ՝ Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Վսեմ. Ցատեան Յարութիւն էֆէնտիի ազնուական դուստրը, Թարգմանի պաշտօն պիտի վարէ Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանին լծակից՝ Սոֆէֆանի իշխանուհւոյն քով։

Խարթումէն առնուած նորագոյն լուրերը կը ծանուցանեն թէ քաղաքը պաշարող ապստամբաց թիւը կը նուազի, այնպէս որ անոնց ներկայութիւնն հազիւ կը վրդովէ բնակչաց անդորրութիւնը։ Սակայն միւս կողմէ Բասալայի շրջակայքն ապստամբաց թիւը կ'աւելնայ և այս քաղաքին վերապահուած ճակատագրին վրայ մտանկոլութիւն կը տիրէ։

Խսթբրն Էֆբբրես կ'իմանայ թէ Խարթումի չէ ընդուներ Նուպար փաշայի հրաժարականն և Ն. Վսեմութեան ու Գ. Բիլիֆորտ Լոյտի միջև հաշտութիւն մը գոյացնելու փորձերն ի դերև կ'երթեն սա իրողութեան պատճառաւ թէ Նուպար փաշա չընդունիր որ վեճ մը գոյութիւն ունենայ իւր և Գ. Բիլիֆորտ Լոյտի միջև։ Այս օրերս կարեւոր հեռագրեր փոխանակուեցան ընդմէջ արտաքին գործոց նախարարութեան և Լոնտրայի Օսմ. դեսպանատան։

Արտաքին գործոց նախարար Բարձր. Արիֆի փաշա չրջաբերական ծանուցագիր մը ղրկեց դեսպանատանց՝ ի պատասխանի այն ծանուցագրին, որով այս վերջինք խընդրած էին Բ. Դռնէն, որպէս զի պաշտօնապէս իրենց հաղորդէ մարդասիրութեան կայարանին և փարոսներու վերաբերեալ կանոնագիրն, զոր անցեալ տարի միջազգային յանձնախմբի մը ձեռամբ պատրաստուած էր։ Օսմ. չրջաբերականը կ'ըսէ թէ յիշեալ կանոնագիրն, որ յանձնախմբին կողմէ պատրաստուած և ապա քանի մը փոփոխութիւններ կրած է, տակաւին քանի մը թերեւ փոփոխութեանց պէտք ունի, և կը խնդրէ դեսպաններէն պաշտօն յանձնել իրենց իւրաքանչիւր պատուիրակաց, որպէս զի այս խնդրոյ վրայ համաձայնին նաւահանգստի կառավարիչ Տիւվէր փաշայի հետ։ Պէտք է յարել թէ Ն. Վսեմութեան հիւանդութեան պատճառաւ դեսպանատանց պատուիրակները դեռ ի նիստ չեն հրաւիրուած։

Արեւելեան երկաթուղեաց տընօրէն Պ. Պ. Բիւհլման և Հալէն, չաբաթ օրը վառնա ուղեւորեցան աչքէ անցնելու համար վառնա-Ռուսճուգի երկաթուղւոյ գիծն, որ Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանին ուղեւորութեան գիծն է։

Քաղաքապետութիւնն և Զ. չըրջանակի թաղապետութիւնն իրենց ջանքերը կը կրկնապատկեն Ռոտոլֆ իշխանին արժանավայել ընդունելութիւն մ'ընելու համար։ Նալարկներն ու խճուղիները կը նորոգուին, ի մէջ այլոց Սուլթան Պայազիտի գեղեցիկ հրապարակն և Շեչլիէն քեաղըտխանէ տանող խըճուղին։ Կ'ըսուի թէ ի պատիւ Ռոտոլֆ իշխանին՝ Սպարապետութեան դրան ընդարձակ հրապարակին վրայ զօրահանդէս մը պիտի լինի, որուն պիտի մասնակցին կայսերական անձնապահ [illegible]ին 15 վաշտ հետեւակ, 3 գունդ հեծելազօր և քանի մը դումարտակ հեծեալ Թնդանօթաձիգ զօրք իրենց Թնդանօթներով։

Վեհ. Սուլթանին ոսկերչապետը գոհարեղէններ եւ ականակուռ պատուանշաններ պատրաստելու հրաման ստացած է, որք կայսերական ազնիւ այցելուաց և անոնց ուղեկցաց պիտի տրուին։

Ֆիլիպէէն կը գրեն Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ լրագրին թէ Բ. Դուռը Ալէքսոյ փաշային թէղէրէ մը ղրկեր է, որ դիտել տալով հանդերձ թէ ինքնօրէն նահանգին 1884—85 տարւոյ եկամտացոյցը չէ վաւերացուած Վեհ. Սուլթանէն, կը հրամայէ Ն. Բարձրութեան՝ ազգու միջոցներ ձեռք առնուլ. Ռումելիի տարեկան հարկն անյապաղ և ամբողջովին վճարելու համար։ Նախարարական թէղէրէն այս պահանջումը պատճառաբանելու համար Արեւելեան Ռումելիի կազմական կանոնագրին պայմանաց վրայ կը յենու, ինչպէս նաեւ սա իրողութեան վրայ թէ առաջին տարիներուն մէջ, Պ. Շմիտի վարչութեան օրով, որ այն ատեն այդ նահանգին ելումտից անօրէնն էր, առանձնաշնորհեալ նահանգին հասոյթները միջազգային յանձնաժողովոյն կողմէ նախատեսեալ դումարին բարձրացած էին։ Եթէ անկէ ի վեր հասոյթները նուազած են, պատասխանատուն նահանգին վարչութիւնն է, և Օսմ. կառավարութիւնը չկարծեր որ այդ ընդունելի պատճառ մը լինի տարեկան հարկին նուազեցուցման հաւանելու համար։

Եւրոպական գլխաւոր լրագիրք սկսած են յատուկ թղթակիցներ ղրկել մայրաքաղաքս, որք Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանին լինելիք փառաւոր ընդունելութեան նկարագրութիւնը պիտի հաղորդեն իրենց լրագրաց։

Հանգուցեալ Պ. Եորկի Զարիֆիի ընտանեաց խնդրանքը, որ իւր յաւէտ վշտացեալ գլխուն մէկ թանկագին յիշատակը պահել կը բաղձար, հանգուցելոյն սիրտն հանուելով՝ զմռսուեցաւ և ոսկի տուփի մէջ պահուեցաւ։

Աբքունի նաւարանին մէջ պատահած հրդեհին պատճառած վնասն 50 հազար Օսմ. ոսկիէն աւելի կը հաշուի։

Ճերիտէի Հավատիս կը ծանուցանէ թէ Արեւելեան երկաթուղեաց վերջին վիճակահանութեան մեծ պարգեւը՝ 600.000 ֆրանք՝ Դընալը-զատէ Մէհմէտ էֆէնտի անուն իւլէմայի մը վիճակեր է։

Ծխախոտի Ռէժիի վարչութիւնն, երէկ ժամը 6ին միջոցները Կ. Պոլսոյ բոլոր ծխախոտի գործարաններն և ծխավաճառաց խանութները կնքեց։

Շաբաթ օրն արդէն ծանուցինք թէ Հելլենաց Օլկա թաղուհին Օտէսա տանող շոգենաւն ուրբաթ առաւօտ անցած էր Վոսփորէն։ Երբ արքայական շոգենաւն Վոսփորէն կ'անցնէր, երկու ծովեզրաց մօտ խարսխեալ Հելլենական շոգենաւք և առագաստանաւք Հելլենական դրօշակ պարզեցին և նաւաստիք կայմերուն վրայ ելան ու ցընծութեան աղաղակներով ողջունեցին իրենց թագուհին։

Դարդանելէն կը ծանուցանեն թէ երեքշաբթի առաւօտ երբ արքայական շոգենաւը նեղուցէն կ'անցնէր, Օսմ. բերդերը 21 թնդանօթով ողջուներ են Հելլենական դրօշակն և Օսմ. դրօշակը՝ կարգաւորուած՝ ողջուներ են թագուհին, մինչ զինուորական երաժշտաց խումբն ալ Հելլենական ազգային երգը նուագեր է։

Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովոյ ապրիլ 9 ի նիստին մէջ, պահպանողական երեսփոխան Պ. Բիլ հարցուց թէ, Սուէյշի ջրանցին խնդրոյն մէջ ոչ եղ են այն կարգադրութիւններ որք կնքուած են յօգուտ Անգլիական վաճառականութեան։ Պ. Կլատսթըն պատասխանեց թէ կարգադրութիւններ եղած են նաւայարդարաց ընկերակցութեան հետ, որուն կը վերաբերի ջրանցքէն անցնող Անգլիական շոգենաւուց երեք չորրորդն։ Կը կարծենք թէ, յարեր է Պ. Կլատսթըն, այդ կարգադրութիւնք գոհացուցիչ են և այժմ կը գործադրուին։

Լոնտրա 9 ապրիլ. — Թայմզ լրագրին Գահիրէի թղթակիցը Նուպար փաշայի հետ ունեցած իւր մէկ տեսակցութիւնը կը պատմէ։ Այս վերջինն յայտարարեր է թէ Պ. Քիլիֆորտ Լոյտ դեմ [illegible] թշնամութիւն չունէր։ «Նա իւր պաշտօնին վրայ մնայ թէ ոչ, ըսեր է Նուպար փաշա, ես պիտի հրաժարիմ։ Ես միշտ կուսակից եղած եմ, յարեր է, վարչական դրութեան մը, յորում Անգլիա գլուխը պիտի լինէր և եգիպտացիք թեւերը։ բայց դուք կ'ուզէք ի Գահիրէ կեդրոնացնել բոլոր վարչութիւնն անգլիական ձեռաց մէջ, և իմ հավատիներս չեմ կրնար հրաժարիլ այս կէտին վրայ։

Գահիրէէն առ Տէյլի Նիւզ քաշուած հեռագիր մը նայելով, Պերպերէն եկած լուրերն յոյժ երկիւղալի են։ Այս քաղաքին և Տոնկոլայի միջեւ հաղորդակցութիւնք խըզուած են, և կորտոն զօրավարէն լուր չկրնար առնուիլ։ Սակայն, կը յարէ Տէյլի Նիւզ, կորտոն զօրավարին վերջին հեռագրին նայելով, կը կարծէ թէ պիտի կրնայ խարթումէն մեկնիլ և պահապան զօրաց հետ ապահով տեղ մը քաշուիլ։

Մատրիտ 9 ապրիլ. —Մասնաւոր տեղեկութեանց նայելով, Գուպա կղզւոյն ապստամբներն արդէն կրակի և աւարի տուած են քանի մը պարտէզներ, հակառակ այն զօրախմբոց, որք իրենց ետեւէն ղրկուած էին։

Գահիրէ 9 ապրիլ. — Մարտ 27 ին Խարթումէն մեկնող և Պերպէր հասնող սուրհանդակի մը պատմութեանց նայելով, Խարթումի վիճակն տագնապալից է և անկանոն զօրքերն ապստամբեր են։ Այս լուր դեռ պաշտօնապէս չէ հաստատուած։

Գահիրէ 9 ապրիլ. — Նուպար փաշայի և Գ. Բիլիֆորտ Լոյտի միջև հաշտութիւն մը գոյացնելու համար Պ. Պէյրինկի ձեռնարկներն ապարդիւն մնացին։ Նախարարական տագնապն իւր նախկին վիճակին մէջ կը մնայ։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

—o—

Փարիզ 11 ապրիլ.

Ֆրանսական Ակադեմիային անդամ բնալոյծ Պ. Տիւմա մեռաւ այսօր։

Լոնտրա 12 ապրիլ.

Պիրբընհիտի մէջ ձերբակալեալ Տէյլի անուն մարդու մը վրայէն ռումբ մը գտնուեցաւ, որոյ չինուածքը կատարեալս կը նմանէր այն ռմբոյ չինուածքին, որք Լոնտրայի քանի մը կայարանաց մէջ գտնուեցան վերջին պայթմանց միջոցին։

Սոնթէյ 11 ապրիլ.

Նէկրիէ եւ Պրիէր զօրավարաց կիսաբաժիններն այս առաւօտ Սեւ գետակին եւ Կարմիր գետին իրար խառնուած տեղը միանալէ յետոյ Հինկ-Հօայի առջեւ գտնուող գիւղը ռմբակոծեցին։ Թշնամին այս պահուս սկսաւ պարպել Հինկ-Հօա քաղաքն։

Ֆրանսացիք վաղը Հինկ-Հօա պիտի մտնեն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայր-եկեղեցւոյ Թաղական խորհրդոյ կողմէ պատգամաւորութիւն մը՝ չաբաթ օրը խոսգիւղ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր տունն երթալով, խնդրեց Ն. Բարձր Սրբազնութենէն որ յառաջիկայ Ս. Զատկի տօնին առաջին օրն հաճի Ս. Պատարագ մատուցանել Պատրիարքական Մայր Եկեղեցւոյն մէջ։ Ն. Բարձր Սրբազնութիւնն՝ իւր անձնական տկարութիւնն ի մէջ բերելով՝ թէև պատասխաներ է թէ չկրնար պատարագել, բայց միանգամայն խոստացեր է թաղ. խորհրդոյ այս բաղձանքն, որ ժողովրդեան բաղձանքն է, կատարել, եթէ մինչեւ այն օրն իւր առողջական վիճակը փոքր ի շատէ բարւոքի։

Կաթողիկոսական Ցանձնաժողովոյ անդամ Վսեմ. Յ. Նուրեան էֆ. և Արժ. Տ. Մկրեան Հայրն չաբաթ օրը խոսգիւղ երթալով՝ խորհրդակցութիւն մ'ունեցան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հետ՝ Ազգ. Ժողովոյ այս աւուր նստին մէջ կաթողիկոսական Ցանձնաժողովոյ յայտնելիք տեսութեանց վրայ։

«Այն հեռագիրն, որ ուղարկուեցաւ Ներսէս Պատրիարքին Թիֆլիսի Հայ վաճառականների կողմից, ստորագրուեցաւ 300 ստորագրութիւններով։ Այդ հեռագրին Ներսէս սրբազանը այդպէս պատասխանեց նոյնպէս հեռագրով։ «Ձեր ըզգացմանց համար շնորհակալ եմ, բայց ես տկար եմ և անկարող։ Յայտնեցէք իմ օրհնութիւնս օրհնեալ վաճառականներին։ Ներսէս»։ Մենք կարծում ենք, որ Ներսէս սրբազանը դեռ շատ երիտասարդ է, որպէս զի հրաժարվի ազգին և եկեղեցուն ծառայելուց։ Մարդը ինչքան և տկար լինի, չը պէտք է հրաժարվի հասարակութեանը ծառայելուց տկարութեան պատճառով։» (Մշակ)

Ուրբաթ օր Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ պատահած ցաւալի դէպքերուն վրայ մեր չաբաթ աւուր նը-բագրութեան մէջ ըսած էինք թէ Ազգ. երեսփոխան Գուլագսըզեան Մարգար էֆ. Պատրիարքարանի սրբահին մէջ Գուրգէն էֆէնտիի հանդիպելով՝ կը հարցունէ թէ նոյն օրը նիստ պիտի գումարուի՞ր, և երբ հաստատական պատասխան կ'ընդունի, զայրանալով կ'սկսի ձեռքը գտնուած գաւազանով անխնայ հարուածել զԳուրգէն էֆէնտի։

Գուրգէն էֆ. մեզ կ'իմացունէ թէ ինք բնաւ վէճ ունեցած չէր Գուլագսըզեան էֆ.ի հետ, որ առանց բան մը հարցունելու՝ մի միայն գաւազանով հարուածած է զինքն։ Գուլագսըզեան էֆ.ի այս քաղաքագործութեան միջոցին բնաւ վէճ կամ կռիւ չէ պատահած եւ Գուլագսըզեան էֆ.ի միջեւ։

Եթէ այս տեղեկութիւն ճիշդ է, յոյժ կը ծանրանայ Գուլագսըզեան էֆ.ի պատասխանատուութիւնն, որ կը թուի թէ պարզապէս մարդ ծեծելու դնացեր է յԱզգ. Պատրիարքարան. և արդարեւ, ո՞րքան ծանր է պատասխանատուութիւնն այն մարդուն, մանաւանդ Ազգ. երեսփոխանի մը, որ ազգային առաջին պաշտօնատան մէջ կը յանդգնի իւր պաշտօնակիցը ծեծել, առանց կրշռելու հետեւանքն, և այսպէս, ցաւ է ըսել, չար օրինակ մը լինել ոչերեսփոխան ազգայիններու։

Գուրգէն էֆէնտի ռատ [illegible] է Գուլաքսըզեան Մարգար էֆէնտիի դէմ, որ այժմ նախաքննիչ դատաւորին կողմէ կը հարցաքննուի։ Կ'ըսուի թէ ընդհ. դատախազն աւելի բարձր տեսակէտէ մը սկսեր է նայիլ Գուլագսըզեան էֆ.ի անվայել արարքին վրայ, այսինքն՝ ծանր պատասխանատուութիւն մը կը դնէ ամբաստանելոյն վրայ, նկատելով որ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ, որ տերութեան և ազգին միջև յարաբերութեանց միակ պաշտօնատունն է, յանդգնած է դանակոծել Ազգ. երեսփոխան մը, որ տերութենէն վաւերացեալ օրէնքի մը զօրութեամբ ստացած իւր երեսփոխանական պաշտօնը։

Ց. Նորայր Բիւզանդացւոյ Ֆրանսահայ—Բառգրքին 157 և 158 դ. թերթերն ալ հրատարակեցան։

Հրատարակուեցաւ Ընդանէ կիսամսեայ հանդէսին 14 դ. թիւը։ —Բովանդակութիւն. Բարի Մայրեր.— Առանին Տնտեսութիւն. —Ծերունւոյ մը խոստովանութիւնը. —Հնդկական խրճիթը. —Գրական. — Գիտական. —Արեւելեան ընտանիք. —Այլ և այլք. —Նուէր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԱՅՍ ԱՒՈՒՐ ՆԻՍՏՆ

—=—

Ազգ. Ժողովն այսօր Պատրիարքարանի մեծ սրահին մէջ գումարեցաւ ի դռնփակ նիստ, ընդ նախագահութեամբ Սէֆէրեան Սիմէոն եպիսկոպոսի, ատենապետութեամբ Գ. Ղազարոսեան էֆ.ի և ի ներկայութեան 84 երեսփոխանաց, որոց թիւն հետզհետէ կ'աւելնար։

Ատեանը ժամ 4 1/2ին բացուելով, Ժողովը նախ որոշեց նախորդ նստի յետաձգման և անհաճոյ դէպքերուն խնդիրն ուրիշ նստի մը վերապահել։ Յետոյ, կաթողիկոսական Ցանձնաժողովոյ Տեղեկաբեր խորէն եպիսկոպոս Նար-Պէյ բանաձեւ մը կարդաց, որ կ'առաջարկէր Մինակ քուէարկութեամբ եռանուն կաթողիկոսացուաց ցանկ մը պատրաստել և նոյնութեամբ յղել առ Ս. Սինոդն էջմիածնի, ուր նոր քըւէարկութիւն մը կատարուի և ո՛վ որ առաւելագոյն քուէ ստանայ, նա լինի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս։ (Մասիս արդէն բացատրած է այս դրութիւնը, ցոյց տալով նորա արդար և օրինաւոր հանդամանքը)։

Տեղեկաբերը Սրբազանն, այս բանաձեւն ընթեռնլէ յետոյ, երկար և գեղեցիկ ատենաբանութիւն մ'ըրաւ և կաթողիկոսական Ցանձնաժողովոյ բերած առաջարկին օրինաւոր, արդար և տրամաբանական լինելն հաստատեց զօրաւոր փաստերով։ Յետոյ կարդաց էջմիածնի Սինոդին մէկ գրութիւնն, որ Թուրքիոյ Հայոց արդի ընտրական եղանակին (66 ի դրութիւն) դէմ կը բողոքէր, ըսելով թէ Ռուսահայոց և Սինոդին ձայնը կը խեղդէր։ Այս դրութիւն 30 ի չափ ստորագրութիւն կը կրէ և արդէն ծանօթ է մեր ընթերցողաց։ Ազգ. Ժողովոյ կողմէ պատասխան տրուած էր այս գրութեան, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողք, և լրագրիրք ալ հրատարակեցին զայն։ Յետոյ Էջմիածնէն հեռագիր մը կը հասնի հետեւեալ իմաստով, «Ձեր պատասխանէն համոզուած լինելով, փութացուցէք ընտրութիւնն և այլն։» Լրագիրք այս հեռագիրն ալ հրատարակեցին։ Ատենաբանն, այս գրութեան և հեռագրին ընթերցումէն յետոյ, չարունակեց իւր ատենաբանութիւնն և Ռուսիոյ [illegible] բանակցութեանց վրայ տեղեկութիւններ տուաւ։

Ապա Պ. Իվանօֆի ձեռագիրը կարդաց, որոյ իմաստն արդէն ծանօթ է մեր ընթերցողաց։ Կաթողիկոսական Ցանձնաժողովը պնդամբ պատասխաներ է Պ. Իվանօֆի թէ Թուրքիոյ Հայք իրենց իրաւունքները պիտի պահպանեն, ճիշդ այն կերպով ինչպէս 66 ին և անկէ առաջ եղած է, այսինքն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դարաւոր դրութեան համեմատ, այն է ազատ ընտրութեամբ, Հայկական եղանակաւ, և ո՛չ օտար և նորահնար եղանակաւ պիտի մասնակցին ընտրութեան։ Ի վերջոյ խորէն եպիսկոպոս պնդեց իւր բերած նոր առաջարկին վրայ և յորդոր կարդաց Ժողովին, որ ընդունի զայն իբրեւ արդար և օրինաւոր եղանակ ընտրութեան Հայրապետին Ամենայն Հայոց։

Ռ. Պէրպէրեան էֆէնտի՝ գեր. Խորէն եպիսկոպոսի տեսութեանց դէմ խօսեցաւ և 66 ի դրութիւնը պաշտպանեց։

Մ. Զերազ էֆ. 1866ի դրութեան դէմ խօսելով՝ ըսաւ թէ Հայք 1500 տարիէ ի վեր կաթողիկոսութիւն ունին և կաթողիկոս կ'ընտրեն, բայց ո՛չ 66ի դրութեամբ, որ բացառիկ դրութիւն մ'է և Թուրքիոյ Հայոց առաւելութիւններ տուած է։ Ատենաբանն յարեց թէ ինք ո՛չ թէ Ռուսիոյ տէրութեան, այլ Ռուսահայոց հանրային կարծեաց կը հնազանդի. ո՛չ թէ Պ. Իվանոֆի, այլ Ռուսահայոց մը։ Ռդարութեան պէտք է հետեւինք. փոքրամասնութիւնն ալ իւր իրաւանց կողմերն ունի, նա ալ կրնայ յաղթանակ տանիլ, զոր օրինակ, բացարձակ ընտրելի մը կրնայ տեղի տալ մեր (Ազգ. Ժողովոյ) փոքրամասնութեան և Ռուսահայոց միացեալ քուէից առջև։ Նաև, հոս 55 քուէ չահողն հոն յէջմիածին 130 քուէ առած կը համարուի ըստ 66 ի դրութեան, ի՛նչ տարօրինակ բան և ի՛նչ արդարութիւն։ Վերջապէս Մ. Զերազ էֆ. փաստաբանեց ինչ որ Մասիս իւր անցեալ երեքշաբթի աւուր թուով առաջարկած ու պաշտպանած էր, և յայտնեց թէ Ռուսահայք դժգոհ էին 66 ի դրութենէն. թուոյ կողմէ Ռուսահայք 1 1/2 միլիոն են, ուրեմն մեզ հանելու վրայ են, քանի որ մենք 2 միլիոն ենք. ուրեմն ինչո՞ւ իրարու չմատնենք քուէից ձայնին ալ։ Նոր հերձուած մը չհանենք. արդէն հերձուած մ'ունինք — Սիսը — պէտք չէ տեղի տանք որ հերձուած մ'ալ Ռուսահայոց կողմէ գայ։ Ատենաբանն ապա կարդաց Արձագանգի այն յօդուածը, զոր հրատարակած էր Մասիս։ Ատենաբանը կը չարունակէր իւր երկար ճառն, երբ լրագիրս մամուլը դրուեցաւ։ Խորէն Սրբազանի և Զերազ էֆէնտիի ատենաբանութիւնները ծափահարուեցան։

Վաղը պիտի ջանանք ընդարձակօրէն նկարագրել այս կարեւոր և հանդիսաւոր նիստը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍՈՒՏԱՆԻ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ

Անգղիոյ խորհրդարանը միշտ կը զբաղի Սուտանի եւ Եգիպտոսի խնդրոյ վերաբերեալ վիճաբանութեամբը։

Այս վիճաբանութեանց վերջինն ապրիլ 4ին տեղի ունեցաւ։ Նոյն օրը Լորտ Հարթինթըն Սուտանի և Եգիպտոսի Նկատմամբ տուած էր այնչափ տեղեկութիւն, որչափ նախարարութիւնը պատշաճ կը դատէր խորհրդարանին տալ։ Բայց ընդդիմադիր կուսակցութիւնը գոհ չեղաւ այս բացատրութիւններէն, և Սըր Սթաֆորտ Նորթքօթ խօսք առաւ ժողովոյն ուշադրութիւնն հրաւիրելու համար Սուտանի և Եգիպտոսի մէջ նախարարութեան հետեւած աշխարհավարութեան վերայ, զոր պարսաւեց։ Պ. Կլատսթըն, որ նոյն դիշերուան նստին մէջ այս խնդրոյն վերայ խօսելու պաշտօնը Լորտ Հարթինթընի յանձնած էր, յանկարծ ոտք ելաւ Սըր Ս. Նորթքօթի պատասխանելու համար, և մեծ պերճախօսութեամբ պաշտպանեց նախարարութեան ընթացքն։ Այս բանախօսութիւնը մեծ տպաւորութիւն ըներ է խորհրդարանին վերայ, և առանձին թուղթերու վերայ տպուելով, երկրին ամեն կողմը ցրուեր է, որպէս զի ընտ[illegible] նախարարութեան և ընդդիմադիր կուսակցութեան հետեւած աշխարհավարութեանց վերայ։ Անգլիական բարեկամ մը մեզ հաղորդած է այս տպեալ թղթերէն մին, ուստի իւր կարեւորութեան պատճառաւ, օգտակար կը համարինք ընթերցողաց ներկայացնել Անգղիոյ նախարարապետին դեղեցիկ ճառն, որ այնպիսի խնդրոյ մը կը վերաբերի, որոյ ստացած երեւոյթներն հետզհետէ բացատրուած են Մ[illegible]ի էջերուն մէջ։ Փութանք սակայն յայտնել թէ, իւր ցոյց տուած պերճախօսութեան հակառակ, Պ. Կլատսթընի Սուտանեան և Եգիպտական աշխարհավարութիւնն ոչ նուազ ապարդիւն և անկոհացուցիչ վիճակի մը մէջ կը մնայ։

Պ. Կլատսթընը սապէս խօսած է Սըր Ս. Նորթքօթի պատասխանելով։

«Պատ. երեսփոխանն իւր բանախօսութեան մէջ շատ մը կէտեր յարոյց, որոց պատասխանել պարտքը է։ Իմ ըսելիքներս տեսակ մը գանգատ պիտի լինին Պատ. երեսփոխանին հետեւած ընթացքին դէմ, զորաւոր գանգատ մը, որոյ պատճառները կը փութամ պարզել։ Արդ, Տէր Ատենապետ, Պատ. երեսփոխանը կ'ըսէ թէ իւր կարծեօք կորտոն զօրապետն անշուշտ իմացուցած պէտք է լինի մեզ իւր տեսութիւններն իրաց վիճակին վերայ ի Խարթում, և այս ասութիւնն իւր բանախօսութեան գլխաւոր հիմը կ'ընէ, ճիշդ երբ իմ ազնիւ բարեկամն (Լորտ Հարթինթըն) իւր պայծառ և ճարտար բանախօսութեամբ, որոյ բովանդակութենէն մաղի մը չափ չեղելու չեմ, իմացուց Պատ. Երեսփոխանին թէ, կառավարութիւնը պարտք համարած էր մերժել կորտոն զօրապետին մէկ կարեւոր առաջարկութիւնն՝ (Զէպէհր փաշային Սուտանի կառավարիչ անուանումը) իւր յատակագծին գործադրութեան համար, և թէ այս մերժման պատասխանը կորտոն զօրապետին զրկելէ յետոյ, կառավարութիւնը դեռ պատասխան չառաւ, որպէս զի գիտնար թէ այդ մերժումը մինչև ո՞ր աստիճան փոփոխեր էր զօրապետին խորհուրդներն։ Ահա այս պարագայից մէջ, երբ պատասխանագիր մը դեռ չէ եկած կորտոն զօրապետէն, Պատ. Երեսփոխանը կուգայ մեզ ըսել թէ, «Դուք պէտք է լիովին տեղեակ լինիք կորտոն զօրապետին բոլոր խորհուրդներուն և յատակագծերուն։» Պատ. Երեսփոխանը կը յարէ նաև. «Այս է Հիքս փաշային Սուտանի մէջ մինակ թողուելուն հին պատմութիւնը, — ձեր հին քաղաքականութիւնը՝ պատասխանատուութիւն չտանձնելու մասին։» (Ծ[illegible]։ Ընդդիմադիրը ելեւէջեցին։) Կը կարծէի թէ Պատ. Երեսփոխանն հիքս փաշայի վերայ խօսելով [illegible] այն հինգ դիշերուան վիճաբանութեան միջոցին, զոր այդ խնդրոյն նուիրեցինք, (նախարարութեան եգիպտական աշխարհավարութեան դէմ առաջարկեալ պարսաւանաց քուէին առթիւ։) Բայց խնդիրն իւր արդի վիճակին մէջ ճշդիւ հանդարձն է հիքս փաշայի պատմութեան և պատասխանատուութիւն չտանձնելու քաղաքականութեան։ Պատ. Երեսփոխանն իւր երեւակայութեան վերայ միայն կը թնայ յենուլ երբ կ'ըսէ թէ Եգիպտական կառավարութեան նկատմամբ մեր վարդապետութիւնն է Սուտանի մասին պատասխանատուչճանչել զմեզ։ Տէր իմ, այդպիսի վարդապետութիւն երբէք չեմ քարոզած։ Կորտոնի գործողութեանց մասին ասինք թէ, թէպէտ իւր գործադրական իշխանութեամբ, Եգիպտական կառավարութեան մէկ պաշտօնակալն է նա, բայց իւր գործողութեանց նկատմամբ մեք ո՛չ միայն մեծ հետաքրքրութիւն, այլ նաև մեծ պատասխանատուութիւն ունինք։

«Ապա, Պատ. Երեսփոխանը կը գանգատի թէ մեր յայտարարութիւնք երկդիմի են, և բաւական տեղեկութիւնք չենք տար ժողովոյն։ Բայց ահա 17 դ դիշերն է որ ժողովը եգիպտական խնդրոյն վերայ վիճաբանութեամբ մը կը զբաղի։ (Շո՛ւ լա՛, շո՛ւ լա՛։) Կը հարցունեմ թէ այսպիսի ընթացքը մը օգտակա՞ր է երկրին։ Իբրեւ պետ կառավարութեան, կը բողոքեմ այդպիսի ընթացքի մը դէմ։ Ադոր նմանը չկայ մեր խորհրդարանական կեանքին մէջ։ Խորհրդարանին տարեգրութեանց մէջ չկայ բան մը որ ամենափոքր նմանութիւն մ'ունենայ այս եգիպտական խնդրոյն առթիւ ընդդիմադիր կուսակցութեան և նորա պետին հետեւած ընթացքին։ Ժողովոյս թէ՛ այս (նախարարական) կողմի մեծամասնութիւնն և թէ՛ դիմացի կողմի (ընդդիմադիր) մեծամասնութիւնն իրաւունք ունին յոյժ նախանձոտ աչօք ամենախիստ քննութեան մը ենթարկելու մեր բոլոր արարքը։ Մենք երբէք ներողամտութիւն չենք սպասեր ժողովոյս կողմէ։ Ժողովը դիտէ, — թէև մասամբ և եթ — թէ ո՞ր պիսի դժուարութեանց ներքև կը գործենք։ Կ'ընդունիմ թէ մեք երբէք ներողամտութիւն չենք խնդրած ժողովոյս կողմէն։ Բայց և այնպէս կան տեսակ մը մարդիկ, որոնցմէ ներողամտութիւն և աջակցութիւն իսկ սպասելու իրաւունք ունէինք, և այդ մարդիկն են մեզմէ առջի կառավարութիւնը կազմող նախարարները։ (Ծ[illegible]։) Բայց այդ մարդիկն, երբ թէ բնաւ դեր մ'ունեցած չլինէին այս եգիպտական խնդրոյն մէջ, ո՛չ միայն ի գործ դրին իրենց քննադատութեան իրաւունքն, այլ նաև օրինակ մը տուին, որոյ դիմը պիտի պարտին վճարել այսուհետև։ Անոնք օրինակ տուին այսպիսի խնդրոյ մը վիճաբանութիւնն այնչափ յառաջ մղելու, որուն նմանն, որչափ իմ փորձառութիւնս կը նեղրէ ըսել, անհնար է գտնել երեսփոխանաց ժողովոյն բոլոր պատմութեան մէջ։ (Ծ[illegible]։) Դուք 17 դիշեր տուիք եգիպտական վիճաբանութեան այն երկու ամսոյ ժամանակամիջոցէն զոր ցարդ խորհրդարանը կարող եղաւ նուիրել այս ընդարձակ տերութեան գործոց։ Միթէ օգտակա՞ր նպատակի մը համար այսպէս եղաւ։ Կառավարութիւնը միթէ չաշխատեցա՞ւ ազգին բանաւոր ակնկալութեան գոհացում տալու։ (Ծ[illegible] և ո՛չ, ո՛չ։) Բայց ես կը կարծեմ թէ ժողովոյս մեծամասնութեան կարծիքը ճշդիւ հակառակն է սակաւաթիւ երեսփոխանաց ոմանց տուած այդ ժրխտական պատասխանին։ Իմ ազնիւ բարեկամս (Լորտ Հարթինթընի) այս դիշերուան բանախօսութեան յայտնի նպատակն էր ըստ կարի պայծառ գաղափարներ տալ ժողովոյս, որչափ կը ներէին հանրային գործոց նկատմամբ մեր պարտականութիւնները։ Նա ըսաւ ինչ որ մեք գիտենք Սուտանի և Եգիպտոսի մասին։ Ըսաւ թէ անհնար է մեր աշխարհավարութեան վերաբերմամբ նոր յայտարարութիւն մ'ընել, որովհետեւ անգլիական կառավարութեան յեղիպտոս բռնած ընթացքն ու դիրքը կատարեալապէս հասկցուած են։ (Ա՛յո՛, այո՛, ո՛չ, ո՛չ։) Ադոնք քանիցս բացատրուած են, թէև չեմ պնդեր որ ժողովոյս անդամք լիովին հասկցած են զայնս։ Կան երեսփոխանք ոմանք որք երբէք լիովին չպիտի հասկնան զայնս։ Այլ ես կ'ընդունիմ թէ մեր եգիպտական աչխարհավարութիւնը քանիցս բացատրուեցաւ։ Ժողովոյս ծանօթացած ամենէն հանդիսաւոր պաշտօնագրոց միջոցաւ, — վեհ. Թագուհւոյն ճառերն ըսել կ'ուզեմ, և մեր եգիպտոսի զինուորական գրաւման պատճառաւ հաստատեալ յարաբերութիւնք աւելի եւս բացայայտ կերպիւ պարզուեցան այն պաշտօնական գործողութեամբք, որք տեղի ունեցան իբր չորս ամիս առաջ։ Երբ եգիպտական նախարարութիւնը փոխուեցաւ, և անգլիական կառավարութեան բռնած նոր դիրքն և ստանձնած բարձր պատասխանատուութիւնը, զոր ազնիւ պաշտօնակիցս այս դիշեր յինէն առաջ բացատրեց, այն ժամանակէն ըստ կարի պայծառապէս յայտնուեցան Ժողովոյս։ Եթէ այդ աշխարհավարութեան նկատմամբ ծանուցանելի ո՛ր և է փոփոխութիւն մ'ունենանք, չպիտի սպասենք Պատ. Երեսփոխանին հարցման և Ժողովոյ նիստին յետաձգման առաջարկին կրկնութեան (*) որ խորհրդարանին վայելած արտօնութեանց չարաչար գործածութիւնը լինել կը թուի ինձ պարզապէս։ (Ծ[illegible]։) Մեք ինքներն պիտի ծանուցանենք Ժողովոյս ո՛ր և է փոփոխութիւն, զոր հանրային պարտականութեանց մասին մեր համոզումները զմեզ մղեն ներմուծելու մեր եգիպտական աշխարհավարութեան մէջ։

(Շարունակ.)

(*)։ —Սըր Ս. Նորթքօթ, կառավարութենէն բացատրութիւն պահանջող բանախօսութիւնը դրական եզրակացութեան մը բերելու համար, ըստ սովորութեան ժողովոյն նիստին յետաձգումն առաջարկած էր։ Եթէ ժողովը այս առաջարկն ընդունէր, կառավարութեան դէմ վէճ մը տուած կը լինէր։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՔԱԼԻՖՕՐՆԻԱ

Լոնտոն, 19 մարտ 1884

. . . Խմբագրապետ Տէր,

Քալիֆօրնիա նահանգի վերայ պատմական և տեղագրական ծանօթութիւններ հաղորդելէ առաջ, պատշաճ համարեցի Հայ գաղթականաց նկատմամբ տեղի ունեցած թղթակցութեան մը բովանդակութիւնը ներկայել Ձեր ընթերցողացդ։ Ըստ նախորդ նամակիս մէջ ըրած խոստմանս, որպէս զի Քալիֆօրնիա հաստատուող Հայոց նկատմամբ ճշդիւ[illegible]ին գաղափար մը ունենան։

Նախ կը տեսնեմ նամակ մը որ Սան Ֆրանչիսկոյէն 1883 Նոյ. 28ին գրուած է առ Մեծ. Օտեփան ա. դա Շահամիրեան ի Ֆրէզնօ և Պ. Գ. Պ. Թիւրրիլի ստորագրութիւնը կը կրէ։ Նամակագիրն նախ Պ. Օտեփանի ներողութիւնը կը խընդրէ զի յոյժ զբաղեալ լինելով՝ չէ կարողացած իւր խոստացած գիրքերն ու թղթերն մինչև այն ատեն զրկել, և կը խնդրէ Յովհ. Ե. Աժտերեանի ըսել թէ մոռցած չէ և իրեն խոստացած գրքերը պիտի զրկէ։

Յետոյ նամակագիրն ազարակային հողերու վրայ կը խօսի, զորս, կ'ըսէ, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով կրնանք ձեզի ապահովել ու անոնց արժէգինն հետզհետէ վճարել, կամ զանոնք վարձել իրենց տիրոջմէ։ Երբ Հայերն յաջողին հունձք հաւաքելու, կրնան ադոնց չահին այդ հողերն գնել։ Այս կերպով, կ'ըսէ, Հայք կրնան իրենց բոլոր վաստակն ծառեր արնկելու, հունտ դնելու, կամ տուն շինելու յատկացնել։ Եթէ, կ'ըսէ, Ֆաուլըրի երկիրներն նախընտրէք, երկաթուղոյ շիտակ գծին վրայ կը լինիք և ձեր բերք ու արտադրութիւնը նաւով դիւրութեամբ ի հրապարակ կ'ելնեն։ Ֆաուլըր քաղաք մ'է և պարտի ունենալ շատ մարաններ, դպրոցներ, եկեղեցիներ և այլն։ Քու մարդիկդ (Հայերն) կրնան քաղաքային գետիններ ստանալ եթէ կ'ուզեն առեւտրով պարապիլ։ Քաղաքին բոլոր շրջակայքը կրնան մշակելի հողեր դտնալ։ Ուրիշ առաւելութիւն մ'ալ կայ, կ'ըսէ, որ կուզեմ լիովին հասկնան, այսինքն թէ մեր երկաթուղոյ ընկերութիւնը յոյժ կը փափաքի տեսնալ որ Հայերն այս դաւառէն ախորժին օրպէս զի ուրիշ Հայեր լսելով հոն հաստատուող Հայոց նպաստաւոր վիճակութիւնները՝ մեծ բազմութեամբ դան հոս բնակելու։ Ուրեմն այն անձինք որ այս երկաթուղոյ հետ յարաբերութիւն ունին, յոյժ ուշադիր պիտի լինին Հայոց հետ արդար ու պարկեշտ կերպով վարուելու, և աւելի արդարութեամբ և պարկեշտութեամբ քան անոնց հետ որ հոգ կը վարուեն մինչև ոտանոր վաստկելու դիտմամբ։ Յետոյ, նամակագիրն երկաթուղոյ ընկերութեան ուղղասիրութեան ու բարի համբաւոյն վերայ խօսելով կը խրատէ զՊ. Շահամիրեան որ անձամբ քննէ այս երկիրները ու իւր գրած նամակը Պ. Կ. Մ. Սերոբեանին ալ ցուցունէ։

Յետոյ կը տեսնենք Նամակ մը որ Վիզալիա 1883 դեկ. 3ին Պ. Տ. Վ. Բարքհըրդ առ Պ. Ճերօմ Մագլընի գրելով կ'ըսէ թէ Պ. Թիւրրիլի հեռագրած է Պ. Օտեփան Շահամիրեանի ի Ֆրէզնօ, որ վերջերս եկող ու հոն բնակութիւն հաստատող Հայոց դուլին է, որպէս զի նամակագրին հետ երթայ։ Այս անձը, կ'ըսէպ. Բարքհըրդ, բարի անձ մը գտայ։ Ստորոտի բերոց կողմերն երթալ կ'առաջարկէ ինձ ուր երկիրներն աժան են, եւ որթոց և պտղատու ծառոց մշակութեան յարմար։ Այնուհետեւ կ'ուզէ վերակցու անուանուիլ այն Հայոց տեղափոխման որ Նիու Օրլէանս կը հասնին որպէս զի զանոնք այս տեղունք բնակեցունէ ու տեղաւորէ։ Ես և նա դիւրաւ կրնանք 30–40 քառակուսի մղոնի չափ երկիրներու բաժանման համար բոլոր կարգադրութիւնները կատարել։ Ըստ վկայութեան Պ. Շահամիրեանի, նպաստաւոր նամակներ գրուած են, և ըստ ուար թուով Հայեր պիտի դան, համարեա 10,000 հոգի երկու տարի չանցած։

Եկողներուն չատերը 500 տոլարէն մինչեւ 6000 տոլար դրամագլխով (որ է 100 Անգ. ոսկիէն մինչեւ 1200) կուգան և ֆամէնքն ալ բնակարաններ հաստատելու փափաքող են։ Դիտեմ, կ'ըսէ ընկերութեան երկիրներէն բաղում տեղերուր 250 հոգի բաղկացեալ խմբակներ կրնայ դիւրաւ զետեղուիլ։

Ֆրէզնօէն Պ. Աղաբրեան 1883 դեկ. 12ին կը գրէ առ Պ. Գ. Պ. Թիւրրիլի։ «Ցեղւոյն Հայերն ուրախ են նոր բարեկամ մը ստանալով զի այս օր հոս բոլորս եկաւ։ Բոլոր համբորդներն ձեզմէ գոհ են։ Քանի մը օր առաջ երիտասարդ նամակ մ'ուղղեցի Յոյսիս մէջ որ բարեկամացս իմացնեմ թէ ո՞րն է աւելի կարճ, աւելի աժան և աւելի հանգիստ ճամբան և ի՞նչ դրամագլուխ պէտք է։ Պատասխանեցի թէ մեր եկած ճամբան յոյսերդոյն էր։ Կ'ուզէ ընկերութեան գործակատարաց հասցէն յիշեցրայ։»

Սան Ֆրանչիսկոյէն դեկ. 17ի գրուած նամակ մը, Պ. Գինկլպրդ 1884ի Յունվ. 5ին ընդունած է Լոնտոն զոր Եւրոպայէն յիմարիկ դաղթող Հայոց ճամբորդութիւնն ամեն կերպով դիւրացնելու ու ապահովելու մասին պաշտօնական հրահանգներ կը պարունակէ։ Վերջի կը յայտնէ որ եթէ Հայք տարբեր գծով Քալիֆօրնիա երթան չանեզութիւն պիտի կրեն։

Ուրիշ պաշտօնական նամակ մը որ փետր. 23ին Սան Ֆրանչիսկոյէն գրուած է Պ. Թ. Հ. Կուսմանի ստորագրութեամբ, ամենավերջին և մանաւոր լուրեր կը պարունակէ։

Պ. Թ. Հ. Կուսման այս վերջի նամակին (փետր. 23ի) մէջ կ'ըսէ. Իմ ճիւղիս մէջ դտնուող պաշտօնեաներէն մին Նորոգապես Ֆրէզնօ ժամանող Հայոց հետ տեսնուեցաւ և հաճութիւն կ'ղգամ ըսելու թէ այս մարդոց վիճակը յոյժ յառաջդէմ կ'երեւի։

Կոչկակար մը որ ամենէն վերջի եկողներէն է, խանութ մը բացած է Հայոց գլուխն է, որպէս զի նամակագրին հետ երթայ։ Այս անձը, կ'ըսէպ. Բարքհըրդ, բարի անձ մը գտայ։ Ստորոտի բերոց կողմերն երթալ կ'առաջարկէ ինձ ուր երկիրներն աժան են, եւ որթոց և պտղատու ծառոց մշակութեան յարմար։ Այնուհետեւ կ'ուզէ վերակցու անուանուիլ այն Հայոց տեղափոխման որ Նիու Օրլէանս կը հասնին որպէս զի զանոնք այս տեղունք բնակեցունէ ու տեղաւորէ։ Ես և նա դիւրաւ կրնանք 30–40 քառակուսի մղոնի չափ երկիրներու բաժանման համար բոլոր կարգադրութիւնները կատարել։ Ըստ վկայութեան Պ. Շահամիրեանի, նպաստաւոր նամակներ գրուած են, և ըստ ուար թուով Հայեր պիտի դան, համարեա 10,000 հոգի երկու տարի չանցած։

Եկողներուն չատերը 500 տոլարէն մինչեւ 6000 տոլար դրամագլխով (որ է 100 Անգ. ոսկիէն մինչեւ 1200) կուգան և ֆամէնքն ալ բնակարաններ հաստատելու փափաքող են։ Դիտեմ, կ'ըսէ ընկերութեան երկիրներէն բաղում տեղերուր 250 հոգի բաղկացեալ խմբակներ կրնայ դիւրաւ զետեղուիլ։

Ֆրէզնօէն Պ. Աղաբրեան 1883 դեկ. 12ին կը գրէ առ Պ. Գ. Պ. Թիւրրիլի։ «Ցեղւոյն Հայերն ուրախ են նոր բարեկամ մը ստանալով զի այս օր հոս բոլորս եկաւ։ Բոլոր համբորդներն ձեզմէ գոհ են։ Քանի մը օր առաջ երիտասարդ նամակ մ'ուղղեցի Յոյսիս մէջ որ բարեկամացս իմացնեմ թէ ո՞րն է աւելի կարճ, աւելի աժան և աւելի հանգիստ ճամբան և ի՞նչ դրամագլուխ պէտք է։ Պատասխանեցի թէ մեր եկած ճամբան յոյսերդոյն էր։ Կ'ուզէ ընկերութեան գործակատարաց հասցէն յիշեցրայ։»

Սան Ֆրանչիսկոյէն դեկ. 17ի գրուած նամակ մը, Պ. Գինկլպրդ 1884ի Յունվ. 5ին ընդունած է Լոնտոն զոր Եւրոպայէն յիմարիկ դաղթող Հայոց ճամբորդութիւնն ամեն կերպով դիւրացնելու ու ապահովելու մասին պաշտօնական հրահանգներ կը պարունակէ։ Վերջի կը յայտնէ որ եթէ Հայք տարբեր գծով Քալիֆօրնիա երթան չանեզութիւն պիտի կրեն։

Ուրիշ պաշտօնական նամակ մը որ փետր. 23ին Սան Ֆրանչիսկոյէն գրուած է Պ. Թ. Հ. Կուսմանի ստորագրութեամբ, ամենավերջին և մանաւոր լուրեր կը պարունակէ։

Պ. Թ. Հ. Կուսման այս վերջի նամակին (փետր. 23ի) մէջ կ'ըսէ. Իմ ճիւղիս մէջ դտնուող պաշտօնեաներէն մին Նորոգապես Ֆրէզնօ ժամանող Հայոց հետ տեսնուեցաւ և հաճութիւն կ'ղգամ ըսելու թէ այս մարդոց վիճակը յոյժ յառաջդէմ կ'երեւի։

Կոչկակար մը որ ամենէն վերջի եկողներէն է, խանութ մը բացած է

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(128)

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՈԹ

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

18.

ԾՆՆԴԵԱՆ ԴԻՇԵՐՆԵՐԸ

այն ալ մի և նոյն դաղափարը լիներ, որ երաղի պէս անորոշաբար կը տատանէր մտքիս մէջ։ Եւ երբոր ես չէի համարձակեր յայտնել, ի՞նչպէս կրնայի անոր վերայ վիճաբանելու քաջութիւն ունենալ։

Ուրեմն սպասելէ զատ ուրիշ բան չէր մնար, և սպասեցինք։

Այսպէս սպասելով, մեր նուագածութիւնները շարունակեցինք Լոնտրայի փողոցներուն մէջ, վասն զի մեք այն առանձնաշնորհեալ նուագածուներէն չէինք, որք թաղի մը մէջ կը զետեղուին և իրենց յատուկ ունկնդիրներն ունին. մեք դեռ տղայ էինք, նոր էինք, ուստի և չէինք կրնար իբրեւ վարպետ զետեղուիլ, և մեք պարտաւորուած էինք ընկրկիլ անոնց առջեւ որք գիտէին իրենց սեփականութեան իրաւունքը քալեցնել այնպիսի փաստերով, որոց դէմ դնելու զօրութիւն չունէինք։

Քանի՛ քանի անգամ, մեր լաւագոյն հատուածները մեծ խնամով նուագելէ յետոյ, դրամ հաւաքելու վայրկենին, հարկադրուած էինք փախչիլ մերկասրունք և փետրազարդ գլխարկով սարսափելի Սկովտացւոյ մը առջեւէն, որ իւր փողին ձայնովը մեզ կը հալածէր։

Մաթիա իւր չափորով կրնար խափանել անոր փողին ձայնը, բայց այն կատաղի հսկային հետ մաքառելու կարող չէինք։

Նմանապէս չէինք կարող դիմադրել այն արաբ նուագածուաց խմբակներուն, որք Լոնտրայի փողոցներուն մէջ կը պտրտին, և զորս Անգլիացիք Նիգ-ը-Մեքրոդ կը կոչեն։ Այս սուտ արաբներն, որք մորինայի պոչերով զգեստներ կը հագնին՝ անհեթեթաբար՝ ահագին օձիքներով, որոց մէջ կը փաթթեն իրենց գլուխը՝ թուղթով փաթթած ծաղկեփունջի պէս, Սկովտացի փողարներէն աւելի սարսափելի էին մեզ համար։ Հեռուէն անոնց ձայնը լսելնուս պէս, խսկոյն կը դադրեցընէինք մեր նուագածութիւնն և անկէ մեկնելով՝ ուրիշ թաղ մը կ'երթայինք, յուսալով որ անոնց մէկ ուրիշ խումբին չէինք հանդիպեր, կամ կ'սպասէինք որ իրենց խժդժաձայն ալիսազօր ժխորն աւարտեն։

Սր մը, երբոր այսպէս կեցած կը դիտէինք զանոնք, մէջերնէն մին՝ որ ամենէն այլանդակն էր, ակնարկեր ըրաւ Մաթիայի։ Ի սկզբան կարծեցի թէ մեզ կը ծաղրէր՝ հասարակութիւնը մեր վրայ ծիծաղեցնելու համար։ Բայց զարմացմամբ տեսայ որ Մաթիա բարեկամաբար պատասխանեց անոր։

— Կը ճանչե՞ս այդ արաբն, հարցուցի։

— Ա՛յո, Պոպն է, պատասխանեց։

— Պոպն ո՞վ է։

— Կասօի կրկէսին մէջ ունեցած Պոպ բարեկամն, այն երկու մարդներէն մին որոց վրայ խօսած եմ քեզ, և մասնաւորապէս այն, որ անգլիերէն խօսիլ սովորեցուցած է ինձ։

— Դու չճանչեցի՞ր զինքն երբոր տեսար։

— Ի՞նչպէս կրնայի ճանչել. Կասօի խաղարանին մէջ երեսն ու գլուխն ալիւրով կը ծեփէր, հոս սեւով ներկած է։

Երբոր արաբական նուագածութիւնն աւարտեցաւ, Պոպ մեր քով եկաւ, և Մաթիայի նկատմամբ ցոյց տուած համակրութենէն հասկցայ թէ ընկերս ո՛րչափ ինքզինք սիրել տալ գիտէր։ Եղբայր մը չէր կրնար այնչափ ուրախութիւն ունենալ աչերուն և ձայնին մէջ՝ որչափ այդ վաղեմի միմոն, «որ ժամանակներուն գէ[illegible]թենէն հարկադրուեր էր շրջիկ նուագածու լինել։» ըսաւ մեզ։ Բայց շուտով իրարմէ բաժնուիլ հարկ եղաւ։ Նա իւր խմբակին հետ երթալու, մեք ալ ուրիշ թաղ մը երթալու համար, և երկու բարեկամք կիրակի աւուր թողուցին զիրար տեսնել և երկարօրէն իրարու պատմել ինչ որ ըրած էին իրարմէ բաժնուելէն ի վեր։

Անշուշտ Մաթիայի նկատմամբ ունեցած բարեկամութեան պատճառաւ Պոպ համակրութիւն ցոյց տուաւ ինձ, և շատ չանցած բարեկամ մ'ունեցանք, որ իւր փորձառութեամբ ու խրատներով, դիւրացուց մեզ Լոնտրայի կեանքը։ Քարի վրայ ալ մեծ սէր կապեց, և յաճախ կ'ըսէր մեզ որ եթէ ինք այնպիսի չուն մ'ունենար, շուտով կրնար հարստանալ։ Քանի՛ քանի անգամ առաջարկեց մեզ որ երեքնիս ընկերանանք, այսինքն չորսերնիս։ Ինքը, Մաթիա, Քարի և ես. բայց, ինչպէս որ չէի ուզեր ընտանիքս թողլով Ֆրանսա վերադառնալ՝ Լիզ և իմ հին բարեկամներս տեսնելու համար, նմանապէս չուզեցի Պոպի հետ ընկերակցիլ Անգլիոյ դաւառները պտրտելու համար։

Այսպէս Ծննդեան օրերուն հասանք. յայնժամ փոփանակ առաւօտները կարմիր–Առիւծի բակէն դուրս ելնելու, իրիկունները կ'ելնէինք ժամ ութին կամ ինեին միջոցներն և մեր ընտրած թաղերը կ'երթայինք։

Նախ կ'երթայինք այն հրապարակներն ու փողոցներն, ուր կառաց երթեւեկութիւնն արդէն դադրած էր, որովհետեւ բաւական լուութիւն պէտք էր մեզ, որպէս զի մեր նուագածութեան ձայնը գոց դռներէն ներս մտնելով՝ երթար արթնցներ աղայքն իրենց անկողնին մէջ, և Ծննդեան տօնին մատնալն աւետէր անոնց, այն մեծ տօնին՝ որ յոյժ սիրելի է Անգլիացւոց։ Յետոյ քանի որ դիշերուան ժամերը կ'անցնէին, մեծ փողոցները կ'երթայինք, ուր թատերաց հանդիսատեսները վերադարձնող վերջին կառքերն անցնելով բաւական լուութիւն կ'սկսէր յաջորդել ցերեկուան խլացուցիչ ժխորին։ Յայնժամ մեր ամենէն անուշ և սրտաշարժ եղանակները կը նուագէինք։ Մաթիայի ջութակը կ'ողբար, իմ կիթառս կը հեծէր, և երբոր պահ մը հանգչելու համար լռէինք, հովը հեռիէն ուրիշ խմբի մը նուագածութեան ձայնը կը բերէր մեր ականջին, և յայնժամ մեր նուագածութիւնը կը վերջանար։ «Տե՛ս ինչ և տիկնա՛յք, գիշեր բարի և ուրախալի Ծնունդ կը մաղթենք ձեզ։»

Յետոյ ուրիշ տեղ մը կ'երթայինք նուագածել։

Ցիրաւի յոյժ քաղցրախորժ բան է գիշերային նուագածութիւն լսել իւր տաքուկ անկողնին մէջ, փափուկ վերմակներով ծածկուած. բայց մեզ համար փողոցներուն մէջ ոչ կակուղ բարձ կար ոչ փափուկ վերմակ։ Սակայն հարկ էր նուագածել, թէեւ մեր մատները ցուրտէն թմրէին. եթէ բամպակէ երկինք կար, ուր մէկին խոնաւութիւնը կը թափանցէր մեզ, կապուտակ և ոսկեգոյն երկինք ալ կար, ուր հիւսիսային հովը կը սառեցնէր մեզ մինչեւ մեր ոսկրները։ Ծննդեան օրերուն այս օդն յոյժ դժնդակ եղաւ մեզ, բայց և այնպէս երեք շաբաթ շարունակ դիշեր մը չանցուցինք առանց դուրս ելնելու։

Քանի՛ քանի անգամ, խանութները դեռ չդռցուած, մրգավաճառներուն, շաքարավաճառներուն, նպարավաճառներուն և հաւավաճառներուն առջեւ կեցած, կը դիտէինք դեղեցիկ պարարտ սագերը, ֆրանսական խոյոր հնդկահաւերը, ճերմակ հաւերը, նարինջներու և խնձորներու լեռնակուտակ դէզերը, սառուցիկ շագանակներու և չոր սալորներու շեղջերն, որք մեր բերնին թուքերը կը վազցնէին։

Եւ՝ խեղճ ուրիշներ՝ փողոցները պտրտած ժամանակներս, երեւակայութեամբ կը տեսնէինք ընտանեկան քաղցր տօներն, ինչպէս ազնուականաց մեծավարթամ ապարաններուն՝ նոյնպէս և ազքատաց խրճիթներուն մէջ։

Ուրախալի Ծնունդ անոնց համար, որք կը սիրուէին։

(Շարունակ.)

և խնայողութեամբ գործի ձեռնարկելովն հանդերձ՝ լաւ վիճակի մէջ կ'երեւի։ Ուրիշ Հայ մը որ աւելի դրամագլուխ ունի, ժամագործի մը խանութ բացաւ և իւր ընթացքն գոհացուցիչ կը թուի։

Պղտատու ծառերու և որթերու մշակման եղանակը գալուն պէս (որ շատ հեռու չէ) այս ազգին մէջ գտնուող գործաւոր դասը հաւանաբար իւր փափաքածին չափ զբաղմունք պիտի ընդունի։

Երիտասարդ մը որ ի հնումն Պ. Թրէյսիի աշակերտած է, կ'ըսէ թէ իւր հայրենակիցք յոյժ գոհ են։ Հոս կանխագոյն հաստատուողներէն մէկը յոյժ նպաստաւոր կերպով կը խօսի այս երկրի նկատմամբ և իւր ազգայնոց գործի սկսելու եղանակին վրայ։

Շատ հաւանական է որ Հայք հոգատէր պիտի լինին թէ՛ Ֆրէզնոյի մէջ և թէ իւր շրջակայքը, կամ՝ քանի մը մղոն հեռու անդին յորում կալուածոց գինն այնչափ բարձր չէ։ Մեզ կը ծանուցուի թէ ոմանք այդ գործողութիւնն արդէն աւարտած են։

Մեր հակցածին նայելով՝ Հայոցմէ շատերն որ հոս կուգան, կամ արհեստաւոր են, կամ այն դասուն կը պատկանին որ իրենց երկիրն առեւտրով զբաղած է։ Երկրագործական դասէն այժմ սակաւք հոս տեղափոխած են։

Կարելի է ձեզի հետաքրքրական լինի գիտնալ թէ պարոն մը որ իւր ազգայնոցմէ յոյժ կը մեծարուի, կը յայտնէ թէ Ֆրէզնոյի հրապոյրներն իրեն համար գլխաւորն Սեպտեմբեր լեռանց հոյակապ շղթան է որ քաղաքին արեւելեան կողմը կը բարձրանայ։ Այս լեռը, կ'ըսէ, յարմարակ իւր հայրենիքն կը յիշեցնէ իրեն։

Օր ըստ օրէ Ֆրէզնոյի բոլորտիքը այգիներ ու պարտէզներ կը տնկուին և այս արհեստը կ'ընդհանրանայ ու կը ծաղկի։ ուրեմն թերեւս այս ժողովուրդը միջոցներ պիտի ունենայ իրեն փափաքած գործն ու պաշտօնը գտնելու և քիչ մը դրամ մէկ տեղ բերելուն պէս կրնայ իրենց համար սեպհական հող առնել։

Ներկայիս վրայ խօսելով պարզապէս ըսել թէ Ֆրէզնոյի բնակչաց մէջ զգացում մը կայ թէ, գաղթելոց այս դասը ցանկալի դաս մը չէ։ կարծեմ այս զգացումը չուտով պիտի փոխուի վասն զի զգուշաւոր քննութիւն մը կ'ապացուցանէ թէ Հայք փութաջան, գործունեայ և հաւատարիմ են իրը գործաւոր և պաշտօնեայ, որպէս նաև բարի քաղաքացի, երբ իրենց հաշոյն համար կը գործեն։»

Յետոյ նամակագիրը Եւրոպայէն յՌմերիկա ճամբորդութեան գծեր, ծախքի և ճանապարհորդութեան վրայ տեղեկութիւններ կուտայ զոր չեմ կարծեր պատշաճ լինի այժմ յայտնել։

Այս տեղեկագիրն ու նամակներն յոյժ յետաքրքիր են, և մէն մի ապացոյցներ են այն գործունէութեան, ժրաջանութեան և հանճարին որով Հայն ամեն տեղ կը բնայ փայլել։ Երբ էրեն դէջոյ տրուի։ Հայն ունի մտաւորական ոյժ և զօրաւոր բազուկ ու սրունք։ այդ կարողութիւններ, որով Աստուած զանիկայ —օժտած ու օրհնած է, պարտ է գործածել արդիւնաւոր կերպով։ Ադով է որ ամեն գաղթող ազգ հարստացուցած ու ծաղկեցուցած է իւր գաղթած երկիրն։ Աւասիկ Աւստրալիան իւր սեպհական համալսարանովն կ'օժտուի և Անգլիոյ ամենանուանի ուսուցիչք դասատու կ'ընտրուին։ Նախ աշխատութիւն և զբաղմունք, յետոյ վարձք և հաւաքում, յետոյ զուարթ հանգստութիւն և ժամ պարապոյ, որով միայն ընտանեաց և ազգաց մէջ կարելի կը լինի գեղարուեստից վրայ խորհիլ, անոնց համար դրամ վատնել, և ճարտար գործեր յօրինել, ստեղծել, առնել ու ծախել, և ապով միայն կարելի կը լինի վսեմագունել ու գեղեցկացընել ժողովրդոց կեանքը։

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԶԻՋՈՒՄՆ ԸՆԵԼ ՊԷՏՔ Է

—o—

Կաթուղիկոսական ընտրութիւնն յետաձգուեցաւ, որ հարկաւ հետեւանքն է Էջմիածնի պաշտօնական դրից առաջ։ Կաթուղիկոսական Յանձնաժողովի վարանելոյն Պէտք չէր կանուխէն այսչափ պնդ կենալ 1866 թուականի ընտրութեան կերպին վրայ, որ լոկ պատմական է եւ ո՛չ կանոնական կամ Սահմանադրական։ Համագումարի առաջին նստին մէջ իրաւացի էր բարձրաստիճան մի եկեղեցականի ձանքը, որ ուշադրութիւն արթնցնել կ'ուզէր ներկայ հանգամանքի վրայ՝ յորում երկու տեղական հաստատութիւնք՝ Պալաժենեայ եւ Սահմանադրութիւն՝ իրար պիտի զարնուին։ եւ անհաճոյ հետեւանքներ յառաջ պիտի բերեն, եւ կ'առաջարկէր՝ Եկեղեցական Վիճակային ժողովոյ փակեալ ցանկի տեղեկագրոյն հետ կցել մի խնդրուած, որ փոխանակ մի անձի՝ երեքի վրայ քուէարկութիւն լինի, եւ նոյն երից վրայ Ռուսաստանի Հայոց երեսփոխանութեան քուէն գումարուի Էջմիածնի տաճարին մէջ։ Վասն զի, կ'ըսէր այն եկեղեցականը, եթէ իրաւունքի կամ ունենանք Պալաժենեայի տարամադրութեանց դէմ բողոքելու, 1866էն մինչեւ այսօր մեր անտարբեր մնալն պարտք կը դնէ մեր վրայ մեկ ատիճան դնել զիջումն ընելու։

Կարեւորութիւն չտրուեցաւ յայնժամ այն եկեղեցականին առաջարկութեան, որ սակայն հարկ մի էր, որոյ առջեւ զիջանելէ ուրիշ ճար չկայր։

— Բացատրել պէ՞տք է արդեօք թէ ինչո՞ւ։

— Աւասիկ։

Պալաժենեայն չէր կրնար փոփոխուիլ չէ։ օրինակը կ'երեւի մի քանի հանգամանաց վրայ, որ վերջին բարեյիշատակ Կաթուղիկոսի առաջարկութեամբ փոխուեցան։

Ռուսիոյ պետութիւնը, ինչպէս եւ մերը՝ երբեք չբռնանար մեր եկեղեցւոյ անկախութեան վրայ։ վկայ են այնչափ բազմութիւն ճանապարհորդաց որ Ռուսիա չէջեր, անդ կրօնական տարբերութեանց ամէն տեսակները հեռացուտեր, եւ ներքին գործոց պաշտօնէութիւնը մէն մի ազգաց կրօնական իշխանութեանց հետ ի՛նչ կերպ յարաբերութիւն ընելը ուսումնասիրեր, եւ շատերը՝ չարատես իսկ լինելով նշանաւոր պարբերական հանդէսներու մէջ խոստովաներ են թէ, ստուգիւ կրօնքներն ազատ են այն երկրի մէջ։

Քանի որ Պալաժենեայն փոփոխելի էր, բնաւ չարդարանար մեր այնչափ տարիներ անտարբեր մնալն ի մասին հարկաւոր սրբագրելեաց։ Այս մեր բարոյական սխալը մեզմէ անպատճառ քաւութիւն մը կը պահանջէր, զոր ուրիշ կերպով կարելի չէր գոհացունել՝ այլ միայն փոխանակ մեր բազմաձայն քննութիւն մի անձն ներկայացնելու՝ երեք անձանց վրայ գումարեալ քուէներն անդ ի Ս. Էջմիածին զրկելով պատկառելի ընել ո՛չ միայն Թուրքիոյ հայոց մեծամանութեան իրաւունքն՝ այլ եւ վեհանձն մի զիջողութեան օրինակը։

Քանի որ Ռուսիոյ մէջ մեր ազգային եկեղեցական անկախութեան վտանգ լարող որոգայթ չկրնար ըլալ, քանի որ մեր կաթուղիկոսաց, ինչպէս նաեւ եպիսկոպոսաց պաշտօնն ո՛չ թէ քաղաքականութեանց հետ դաշնակցութիւն ստորագրել՝ այլ պարզապէս վաղեմի սրբազան աւանդութեանց վրայ հսկել է, քանի որ Կաթուղիկոսի մը անհատական խելքն կամ հաճոյից գերի եղած եւ մնասուած ըլալու պատմութիւն մը չունինք, քանի որ մեր եկեղեցական աւանդութեանց վրայ բիւրաւոր աչքերով կը նայինք, քանի որ միջին դարու լատինական հնարից դէմ մեր այնքան տառապեալ ժամանակներն անգամ կաթուղիկոսաց եւ մեր լատինասեռ ու լատինասէր թագաւորներուն նպատակին դէմ պահպաներ եմք մեր կաթուղիկոսութիւնն, — ինչ, միթէ կարելի՞ բան է որ մեր եկեղեցին այսու հետեւ որոգայթ իյնայ։ կարելի է խաղալ այնպիսի եկեղեցւոյ հետ՝ որոյ հիմքն մինչեւ զագաթը արեան ծովեր բարձրացեր են։

Խոհեմութի՛ւն, Հայե՛ր, մանաւանդ թէ երեսփոխանները։ Պետութեանց քաղաքականութիւնն այսօր այնպէս նրբացած եւ այնչափ աղնուացած են, որ աշխարհակալութեան ամենէն հաստատուն շահերն հպատակաց կրօնական եւ աւանդական հանգամանքները պահելնուն մէջ կը նկատեն։ Արդի պետութիւնք չեն եւ չպիտի մնան այն նեղ սահմանի մէջ՝ յորս երբեմն տիրողք մի քանի տարբեր կրօնքով ժողովուրդն իրենց կրօնքին մէջ սեղմելով՝ իրենց տիրապետած սահմաններուն շուրջը ցանկ մը քաշել կ'երեւակայէին։ Ընդհակառակն, տիրողք որ ըստ օրէ ընդլայնելու վրայ են իշխանութեանց սահմանները, եւ յայսմ յաջողելու մասին այնչափ չեն վստահիր ժամանակիս ամենաճարտար հրաշեղներուն՝ որչափ իւրեանց մարդասիրութեան եւ քաղաքակրթութեան եւ մանաւանդ այն մեծարանաց՝ զոր իմաստութիւն կը համարին ցուցնել առ կրօնս եւ սեպհական աւանդութիւնս իւրաքանչիւր տիրապետեալ ժողովրդեան։

Կրնան գտնուիլ շատ մը ջերմեռանդ հայեր՝ որ սրտմտութիւն զգան՝ թէ ինչո՞ւ Ռուսաց կառավարութիւն մեր եկեղեցական գործոց կը միջամտէ։ սակայն տեղի չկայ այդ սրտմտութեան, զի միջամտութեան պատճառն այն է՝ որ Ռուսիոյ պետութիւնն այսպէս կամ այնպէս կ'ուզէ ընտրել եւ այս կամ այն անձը կ'ուզէ կաթուղիկոսացունել, այլ վասն զի Ռուսաստանի մէջ մեր ազգային կամքերն օրինաց սահմանին մէջ միշտ գործնական են, եւ ոչ թէ լոկ վիճաբանական։ Ս. Էջմիածնի սինոդն ի հարկէ Ռուսաստանի ժողովրդեան կամքը չշարժելով՝ այսպէս որոշած է, եւ այսպէս պիտի գործադրէ նաեւ այն կառավարութիւնն՝ որ այն օրէնքն անգամ մը վաւերացուցեր է եւ գործադրելի կը ճանաչէ։

Հարկ չկայ մեր կողմէն չափազանց ազգասիրութեան, զի այս առաքինութեան մէջ Ռուսաստանի մեր եղբարը մեզմէ վար չեն։ Սակայն ամէն բան չափ, կանոն եւ ժամանակ ունի։ Նախանձաւորութեան ծայրայեղը խելագարութիւն է, եւ հաւասար այն եռանդեան՝ որով տաքարիւն մի երիտասարդ չափազանց կ'ուսանու, բայց ձիրն քամակը նստելու տեղ միւս կողմ կը գտնի։

ԱՍՈՂԻԿ

ՊՈՒՔՐԷՇ

—=—

Պուքրէշթ 23 մարտ 1884

. . . Խմբագրապետ Տէր,

«Թէրճէմանը Լֆքեար» լրագրի 1981 թուոյն մէջ, «Մարուքէ Բաղորեան» ստորագրութեամբ մարտ 3 թուով քաղաքէս գրուած լի ստութեամբ նամակ մը կարդացինք, որուն բացարձակ արդիւնք թշնամութեան ըլալն հրապարակաւ յայտնել կամելով, ժողովեցանք և Ռումաներէն լեզուով պատասխանը պատրաստեցինք զոր մեր հայադէտ անդամներէն երկու անձանց յանձնելով՝ ճշդրիտ թարգմանութիւնը Ձեր մեծապատուութեան կը ղրկենք, վստահ ըլալով որ ի սէր արդարութեան Ձեր ազգօգուտ լրագրի մօտակայ թերթերէն միոյն մէջ պիտի բարեհաճիք մի անկիւն շնորհել, որուն համար կանխաւ կը յայտնեմք մեր խորին շնորհակալութեան անկեղծ հաւատիքն։

Տէր խմբագրապետ, ներկայ դարուս մէջ կարելի՞ է գտնուի մարդ մը՝ որ արեգակն վարագուրով ծածկել յանդգնի։

Թէրճէմանի Պ. Նամակագիրն կ'ըսէ. «Վարժարանին ըստ սովորութեան այցելութիւն տուած միջոցիս, պատահմամբ Մասիս լրագիր տեսայ ևն», լա՛ւ էր եթէ ըսէր. «վարժապետէն խորհուրդ առնելու գնացած միջոցիս», ըստ որում Նամակագիրը պաշտօնի տեր մէկը չէ. բայց Մէշտուճեան՝ այս և ասոր նման գործիքներ մի քանի հատ ունի, ուրով քանի տարիներէ ի վեր յաջողած է Ազգը պառակտման ենթարկել, իւր դաստուութեան անկարողութիւնն ծածկելու յուսով, և նպատակ ունենալով իրեն բաժանէ՛ զէ ոէբեաշե սկզբունքն։

Պ. Նամակագիրն փորձ կը փորձէ յանդգնաբար յարձակիլ Գերդերդ վարդապետ Իւթիւճեանի վրայ բոլորովին յանիրաւի, ըսելով թէ «Տօպրուճացիք և Ֆօքշանցիք Ձեր յոդուածին հոգւոյն հակառակ խօսելով՝ այլ ընդ այլոյ մեկնութիւններ կուտան . . .»։

Գուցէ իրաւ ըլլայ. ասի բնական է, որ մարդիկ ո՛րքան ազգասէր և բարի ըլլան՝ դարձեալ նախանձորդ կամ թշնամի կ'ունենան։ ՆԵՐՍԷՍ վարժապետեանի նման ազգասէր Պատրիարք մը, որուն անմահ յիշատակը ոսկի տառերով պիտի արձանագրուի Ազգային պատմութեան էջերուն մէջ՝ դարձեալ հակառակորդներ ունեցաւ Ազգ։ Պատկառելի ժողովոյ մէջ՝ կաթողիկոսական ընտրելեաց ցանկէն դուրս նետելու համար Նորա վեհ անունն։ Այսպէս և Պ. Նամակագրի Մենտորն՝ Մէշտուճեան՝ բաւական ճարպիկ է ազգասիրաբար գործող անձանց դէմ հակառակորդներ որոնելու և ըստեղծելու, ինչպէս որ Խորէն Լուսինեան Սրբազանի Ռումանիա գըտնուած միջոցին, Ռումանիոյ Հայոց Առաջնորդութեան և կեդրոնական ճեմարանի մը հաստատութեան համար մինչդեռ բոլոր հայաքաղաքաց մէջ ժողովներ մէկ մէկու կը յաջողէին՝ մեր Պարոնն սրճարանի անկիւններն Նորին Սրբազնութեան պատիւն աղարտել կը ջանար, ճիզուիթի և այլ անհամ բառերով, և որո՞ց, —այն միամիտ անձանց՝ որք զՆորին Սրբազնութիւնը իբրեւ բարձր այցելու մը կը նկատէին, ինչպէս և եղաւ իսկ, յահաւ մեր Տ. Գէորգ վարդապետ խաղաղութիւնը վերահաստատած էր, բայց ի՞նչ օգուտ որ Մէշտուճեան մի անդամ արդէն յայտարարած էր նոյն իսկ Գիւնիչ Ս. Հօր առջեւ՝ «քանի որ ես ողջ եմ՝ այն Տէր Միքայէլին այս տեղ քահանայութիւն ընել չպիտի տամ»։ Նախորդ Հոգաբարձութիւնն յաջողած էր հաստատեալ խաղաղութիւնն պահպանել։ Երբ անցեալ 83ի ապրիլը հասաւ՝ յորում պիտի կատարուէր նոր ընտրութիւն՝ Մէշտուճեան ամեն մեքենայութիւններ ի գործ դնելով՝ յաջողեցաւ իւր պաշտպաններէն միոյն և միւսոյն ալ որդւոյն քուէ շահեցունել. այն ատեն դիմակը վար առաւ, և վերջապէս յաջողեցաւ նախկին Հոգաբարձութեան խնդրանօք Տէր Միքայէլ քահանայի Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ շնորհուած աւագերէցութիւնը չճանչցունել անոնց։ Կառավարութիւնը յիշեալ Տէր Միքայէլին Բարէք (ժողովրդապետ) տիտղոսն տուած էր. զայն ալ առնելով յանձնեցին միւս անարժան քահանային՝ որ Ազգին պատուոյն արատ կը բերէ։

Բայց աւագերէցութեան դալով, երբ քահանայն չէր ուզեր տալ և ժողովուրդէն շատերն ալ այսպիսի կրօնական տիտղոսի իշխանութիւն բանեցունելին իրենց ձեռնհասութենէն վեր ըլլալն կը յայտնէին Հոգաբարձուաց՝ սոքա դարձեալ կը պնդէին. այն ատեն 76 ստորագրութեամբ բողոքագիր տրուեցաւ թէ՝ կրօնական գործոց մասին ամեն տնօրէնութիւն միայն Ազգն. Ս. Պատրիարք Հօր կը վերաբերի. ուստի թէ՛ Նորին Բ. Սրբազնութեան հրամանը պէտք է յարգուի և թէ՛ այնու ժողովրդեան զգացմանց դէմ պէտք չէ մեղանչուի։ Բայց Հոգաբարձուք փոխանակ սոյն օրինաւոր ազգարարութիւններն յարգելու՝ հանրագրութեան ի պատասխան երկու ժամ վերջը գրով յայտնեցին քահանային թէ՝ ինք փիլոնաղուրկ է և այլ ելս չէ. քահանայ Հայոց Պուքրէշի։

(Մնացեալը ետեւը)

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Աղէքսի Տնտեսական Խորհրդոյ

—

Ա.

Իւսկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ սնտուկին ելեւմտից կրկին հաշուեցոյցերն՝ որ 1882 յունվար 1էն սկսելով կը յանգին ցվերջ դեկտեմբերի 1883 տարւոյ, ըստ օրինի Ցնտեսական խորհրդոյ ներկայացուած, և անոնց յար և նման օրինակները Թաղ. խորհրդոյ յուղարկուելով հրահանգ տրուած է որ եկեղեցւոյ բակը կախէ ի տես թաղեցւոց։

Հետեւապէս Ցնտես. խորհուրդն այսու պաշտօնական ծանուցմամբ կը հրաւիրէ զթաղեցի ազգայինս, որ իրենց թաղի եկեղեցւոյն վերաբերեալ հաշուեցուցակաց վրայ որ և է բողոք կամ դիտողութիւն եթէ ունին, ներկայ ծանուցմանս թուականէն մինչեւ 21 օր պայմանաժամ փութան դրաւոր կերպիւ ներկայացնել Ցնտես. խորհրդոյ։

Սոյն պայմանաժամուն լրանալէն յետոյ որ և է բողոք կամ դիտողութիւն անլսելի պիտի մնայ։

31 մարտ 1884 (ԿՆԽ)

—

Բ.

Ինչպէս արդէն ծանուցուած է, կեդրոնական և թաղային միացեալ տրոյց կանոնագիրն, հակառակ ազգային վարչութեան ջանից և փորձերուն, երեք տարիներէ ի վեր մայրաքաղաքիս թաղ. խորհրդոց կողմէ անգործադրելի թողուելուն պատճառաւ կեդր. ընտուկը մեծապէս վնասուած, և հետեւաբար թաղ. ժողովոյ որոշմամբ սկսուած է ըստ նախորդ դրութեան հաւաքուիլ նաեւ 1883—84 տարւոյ ազգային տուրքն, ինչպէս կը գանձուէին արդէն յետնեալ տարիներու տուրքերն։

Արդ՝ Ազգ. վարչութեան Ցնտես. խորհուրդն ներկայ պաշտօնական ծանուցմամբ կը խնդրէ Պատուաժան Ազգայիններէն, որ ի ներկայանալ հաւաքչաց, բարեհաճին հատուցանել իրենց ազգային տուրքն, ընդունելով փոխարէն Ցնտես. խորհրդոյ կողմէ վաւերացեալ օրինական ընկալագիրն, և այսպէս մասնակցելով ազգային ծախուց, իրենց աջակցութիւնն մատուցանեն կեդրոնական վարչութեան, որ աներկիմիտ է թէ, իւրաքանչիւր ազգային անհատ յօժարակամ պիտի պատասխանէ սոյն հրաւէրին, և պիտի փութայ հատուցանել իւր ազգային տուրքն, իւր Սահմանադրական պարտաւորութեանց համաձայն։

28 մարտ 1884 (ԿՆԽ)

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

—o—

ԱԼՊԻՒՐ ՏԻԼԲԻՐ

—

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

Թարգմանեաց Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Մասիսի մէջ իբր թերթօն հրատարակուելէ յետոյ՝ զատ տպուելով ի վաճառ հանուած է։

Կը գտնուի Մասիսի գրասենեակն եւ ամեն հայ գրավաճառաց քով։ միանգամայն Պահնէ գարու Սուճի Պողոս աղայի եւ անոր դիմացը Ջրաւաճառ Ցակոբ աղայի խանութը, գին 6 դրուշ։

Նոյն տեղերը կը վաճառուին նաեւ Կարմիր Սարդոյ Եղբայրն, Ցերէրէ է Լուսին եւ Սիմոնիդիսի Փարիզէ հետաքրքրաշարժ վէպերն, Կանիէի Սիզիֆի Բարոպական Ցնտեսութեան ամենակարեւոր դասագիրքը, թարգմանութիւնք Կ. Ս. Իւթիճեանի։

Ասոնց ալ գինը նոյնպէս 6 դրուշ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ 1,852,000 Անգլ. ոսկի
Պահեստի դրամ 245,682 „ „

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՕՆՏՕՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Սոյն ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնայ ընդունիլ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Պոլսոյ եւ մօտակայ գիւղերու մէջ, գիներու եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ԻԹՈՒՐՔԻՆ
Ր. Ֆ. ԲԱՈՒԹ
Ղալաթիա, Հալաճեան խան 16—17

ԴԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
Ց. ԱՍԱՏՈՒՐ
Կ. Պոլիս, Կամուրջի գլուխ, Եէնի-Ճամի 32

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ

ԻՄԱՑԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ

Աշխատասիրեաց

Տ. Խորէն Եպիսկոպոս Մխիթարեան

Եդեսիոյ առաջնորդ Գեր. Մխիթարեան Տ. Խորէն եպիսկոպոսի գրչէն ելած է այս գիրքն, որ մեծ մասամբ հետեւողութիւն մ'է Թովմաս Գ. Ըփհամ մեծիմաստ Անգլիացի վարժապետի գործոց եւ կրնայ ամեն կարգի աղջայնոց կողմէ կարգացուիլ օգտակարապէս։ Զմիւռնիոյ Տէտէեան եղբարց տպարանէն ելած է եւ կը վաճառուի ի գին 7 ղրուշի ի գրատան Գաֆֆէեան։

ԿՈՒՆԵԼԹ-ԻՒ-ԼՈՒՂԱԹ

ԲԱՌԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Աշխատասիրողք

Մէհէմմէտ Շէ-ւէլ և Մէհմէտ Ալիէան

Պաշտօնեայք Հասարակաց կրթութեան Գրաքննութեան սենեկի

Հրատարակիչ Գաբրիէլ Պալաթլեան

Այս բառարանն, պարունակած արեւստական եւ գիտական բառերու ճոխութեամբն, բացատրութեանց յստակութեամբն իւր տեսակին մէջ առաջինը կը համարուի։ Սոյն գործը ցարդ հրատարակուած Ֆրանսերէն-Թուրքերէն բառգրոց վրայ սա առաւելութիւնն ալ ունի որ թուրք տառերով տրուած բացատրութիւններն լատին տառերով եւս նշանակուած են անոր մէջ; մասնաւորապէս ի դիւրութիւն օտարազգեաց։

Մասնաւոր խնամքով, գեղեցիկ եւ մաքուր տպագրութեամբ տետր առ տետր ի լոյս կ'ընծայուի Արամեան տը-պարանէն։

Առաջին հատորն՝ որ երեսուն երկու երեսներով երեսուն եւ մէկ տետրակներէ բաղկացեալ է՝ տետր առ տետր հրատարակուելէ յետոյ կազմուած կը վաճառուի ի գին 60 դահ. արծաթ։

Բ. հատորին ինններորդ տետրն եւս հրատարակուած են եւ կը վաճառուին ի գին 2 դահ. արծ. իւրաքանչիւրն։

Բաժանորդագրին է Կ. Պոլսոյ համար 75 դահ. արծ. դաւառաց համար 100։

Բ. հատորին 15րդ տետրին հրատարակումն ետքը բաժանորդագրութիւն չընդունուիր։

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լէվերբուլ, Մէնչեսթրիայի և Օթեայի ծխական կանոնաւորապես բանող

ՇՈԳԵՆԱՒԻ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պրքս
Աբարայ	2,500	Ռոմբրս
Արտապիա	2,500	Ֆրուիքչանք
Լատնիա	2,500	Ուիլքս
Մանչեսթրիա	3,500	Մարշ
Բոմբէյա	2,300	Ֆոթրբիլ

Այա Սոֆիա շոգենաւը, ապրիլ 12 ին Լիվրբուլէն ասա կ'սպասուի։

Այս շոգենաւք կին խամբոդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն գիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՄ

Ընդ դէմ Անէլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օրթեայի

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՐԸ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալլանս	2,000	Լիբերտէ	4,300
Անտիլը	3,000	Մարինիս	4,300
Աբիս	1,300	Մարսոպոլ	2,500
Պասսանս	3,500	Միլը	2,000
Պորտոլինս	2,200	Նեբրս	2,000
Պրիլը	2,000	Ոմիլը	5,000
Գեյրս	2,600	Օրլանդս	3,000
Գուլիբս	2,500	Օրբանդս	4,500
Գամբս	2,100	Օրդս	2,000
Գարս	2,000	Բուենոս	1,200
Գոմս	2,700	Բուերոս	3,200
Տիրս	2,500	Բանդեր	1,700
Տոմինս	1,800	Ֆիդս	2,800
Տրատս	2,600	Ֆիուլդս	4,400
Էրատս	2,600	Ֆիուլտս	3,200
Ֆրլեմ	800	Ֆոլիս	3,000
Ֆիրս	1,700	Ֆոմանս	5,500
Ֆլամինկս	1,600	Ֆոմբս	3,500
Կալիբս	5,500	Սալբրս	4,000
Կիպրանս	2,200	Սաֆֆս	2,000
Կոլս	1,800	Սիլվիս	2,000
Կրանս	2,200	Սորենդս	4,300
Հանիս		Թասոս	1,200
Հերս	2,000	Թ. Ռոբերտ	3,000
Հիպոլիս	3,000	Թիլիս	1,300
Հիմալիա	1,200	Թոլոս	2,800
Ճիանս	2,300	Քանդս	3,600
Քիլս	2,000	Նեբոս	3,600
Քոլոս	2,200	Զեուս	1,600
Լիս	2,000	Զիրս	140

Թոլոս շոգենաւն ապրիլ 5ին Օրթեայ ուղեւորեցաւ։

Քանդիս շոգենաւը, նաւ. Հորնսպի, ապրիլ 6ին Լոնտոնէն մեկնեցաւ Կ. Պոլսոյ եւ Օրթեայի համար, եւ ապրիլ 24ին մայրաքաղաքս կ'սպասուի։

Քոլոս շոգենաւն ապրիլ 18ին Անգլիայէն մեկնելով մայրաքաղաքս պիտի գայ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՆՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ

Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միւսէթ խան
Ղալաթիա։

ԴԵՂԱՐԱՆ ԷՐՃԻԵԱՍ

ԵՒ ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Եէնի Համի Բօսթանճէին դիմացը 12 թուով Դեղարանն այս անգամ Դեղարան Էրճիեաս անունով կը շարունակուի. ու մօտերս Նորվեկիացի ամենաընտիր ձկան իւղէն մեծ քանակութեամբ բերուած ըլլալով՝ օրէցօրէ ու տակառով կը ծախուի. Նաեւ այլ եւ այլ ընտիր քսենեաքներ (ֆին շամպանը) հատով եւ մանուկով կը տրուի։

Ցիշեալ Դեղարանն ամեն օր Տօք. Տատրբեան առտուները եւ Տօք. Այվազեան էֆէնտին կէսօրէն մինչեւ իրիկուն կը գտնուին։ 38

ԳԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒ

Ուր ափոքտանի մ'անգամ կը քանին Լիվերբուլ և Մէնչեսթրիայի դէմ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալա	3,000
Արլա	3,000	Մարսէյ	2,500
Ալիքէ	3,000	Նոր	2,500
Պոդնիա	4,600	Բալտիա	5,000
Պոնովիա	3,800	Բարիա	3,200
Պուլտ	2,500	Բուլգարիա	3,000
Պրիմիլ Քոլին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆուլնիա	5,000	Սիրիա	4,600
Քարթալնիա	4,700	Սարտինիա	3,000
Շերդոսիլ	2,000	Սամարիա	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիրան	3,000
Կուլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քիպրաք	2,500	Թրինիդատ	2,500
Մարոնեն	3,000		

Քիպրաք շոգ. նաւապետ Ճոնէս, ասա հասաւ Լիվրբուլէն եւ ի մօտոյ վերստին Լիվրբուլ պիտի ուղեւորի։

Սաորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՀՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա։

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒ

Ուր կանոնաւորապես կը քանին Լիվերբուլ և Աբերդինի դէմ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Աֆրիկան	2,500	Ֆինլանդիա	3,700
Ալասկան	2,500	Ֆլորիդան	3,700
Անգլոսաքսոնիա	2,500	Ֆլորիդա	3,700
Աֆրինեան	2,500	Իսպանիա	3,500
Աֆրոդիտ	3,700	Իլլինոյս	3,500
Պալարիան	6,000	Իոպրիան	3,500
Պոլիկրիան	6,000	Լիսպան	2,200
Քարթիլան	800	Լիսոբան	2,500
Սիլենիան	2,000	Լիսոն	800
Տորոս	700	Օքսորոս	700
Էրիքէլա	3,700	Բիբրիան	3,800
Ֆրանկ	3,700	Վալենիան	6,800
Ֆրէնիան	3,700	Վիրջինեան	6,800

Ֆլորիդա շոգենաւը, նաւապետ Արմբրոզոնկ, ամսոյս 16ին ընդհանուր վաճառքով ասա կ'սպասուի։

Աֆրինեան շոգենաւը, ամսոյս 20 ին մայրաքաղաքս կ'սպասուի։

Շարաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ սաորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԻՆ
Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւսէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ. Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվրբուլ

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ և Մէնչեսթրիայի դէմ քանող ընդհանուր

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոպոս	4,200	Ուլբրա	3,000
Ֆարոս	4,000	Նեբրաս	3,000
Օսմանլի	4,000	Բերա	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Աղանդրիա	1,700
Թեպէ	3,250	Լորենս	800
Մակդալա	3,250	Օլինդա	800
Նեբա	3,250	Սեսիլ	750
Մարեսֆիա	3,250		

Ֆարոս շոգ. նաւապետ Գուլբը, ընդհանուր վաճառքով Լիվրբուլէն ասա հասաւ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈՒ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար

Մէյտանլըգ ոսգագ, Պոլիս

Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սգրիդ, Լիվրբուլ

Գործակալներնիս

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէյրութ	Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Ց. Վ. Ուիթալ եւ Ընկ.
Դարդանել	Ֆրանք Քալվերթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իսոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իզմէնտիրոն	Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ֆ. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ֆ. Բէդրոսոյ

Ն. ԲԱՓԻ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայի և Բոնիի դէմ կանոնաւորապես քանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ո-դանի և տրտ ուղեւորների

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոգի պիտի երթայ Լ'Աբմնի շոգենաւն, որ ապրիլ 6ին Մարսիլիայէն եւ ապրիլ 12 ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ. Մինկրելի, որ ապրիլ 12ին պիտի մեկնի։

Նաւագնչի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԲԸՊՈՒԼ
Մոսհանէ փողոց, Թիւ 141

Աճերի Վիկօրը եղական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց և սոյն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել դոհ կ'ընէ գործածողները։

Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանն համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կ'առատացնէ ու մետաքանման փայլուն և կակուղ կ'ընէ գլխու կարծր մազը։ Որ եւ է պատճառաւ գունաթափ եղած մազը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ. անհաստատ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փըտած է), գլխուն ճերմակ թելերը շուտով կ'անհետացնէ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը գործածողը խիստ վայելչադէմ կերպարանք մը կ'ստանայ։ Մայրաքաղաքիս մէջ և այլ տեղեր բաղմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն։ Անուշահոտ ջուր մ'է, չիչը հանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. գեղավաճառք և այլ շատեր կը ծախեն։ Աչերի Վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամերիկեան վաճառատունն ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 2 ապրիլ.

Այսօր Պորսան գոց է։

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա	3 ամիս,	ղրշ.	109,7/8 առ Անգլ. լիր.
Փարիզ	3 „	Ֆր.	22,92 1/2 առ Օսմ. լիր.
„	„	4 1/2 0/0	108,22 1/2
Օսմ. Քոնս.			9,40
Փոխ. 1865		Ֆր.	57
„ 1869			52
„ 1873			46,
Օսմ. երկաթուղի			52,87 1/2
Պանք Օթոման (գ. կ.)			638,75
Քրէտիթ Լիոնէ (գ. կ.)			580,
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)			86 3/4
„ „ Արեւելեան			
Իտալ. Քոնս.			94 65
Եգիպտ. միացեալ			545,
Փոխնակագիր Լոնտրայի վրայ			25,21

Վիեննա 12 ապրիլ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,60
Բուսմելիի երկաթուղի	24,50

ԿԷՍ ՕՐ 5,16

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 12 ապրիլ.

Անգլ. Քոնս.	102 11/16
Օսմ. „	9 3/8
Փոխ. 1865	11
„ 1869	10 1/2
„ 1871	68 1/2
„ 1872	17 1/2
„ 1873	9 3/8
„ 1877	80 3/4
Պանք Օթոման	17 1/2
Ռուս. փոխ. 73ի	91 1/2
Եգիպտ. միացեալ	68 1/2
„ արտօնաւոր	94
Տայրա Սանիէ	67 3/4
Փոխ. Ռօշիլա	91
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	,

Փարիզ 12 ապրիլ.

Գաղղ. Քոնս.	3	0/0 77,10

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. ԵՒ Հ. ՔԻՒԶԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան ըլլալով՝ հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած չանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալու փափաքելով, չատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-Ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւզիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօղիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով չինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Ասոնցմէ զատ ամեն ատեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, աղնիւ ձկան իւղ, նորվէճիոյ չօքօլա, քոնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղերք իսկոյն թարմ դեղերով, եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

ՁԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insuranee company

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻԹ ԵՒ ՄԷՐՔԷՆԹԱՅԼ

Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.
Արտօնեալ դրամագլուխ	5,000,000
Բաժանորդագրեալ „	2,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի պատահակա.	
Նութեանց դէմ	1,274,661
Կեանքի պատահակա. նութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,355,529
	5,630,190
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	1,157,124
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյն	484,798
	1,641,922

NORTHERN
Assurance company

ՆՈՐԹՀԸՐՆ

Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	5,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի պատահակա.	
Նութեանց դէմ	773,889
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,670,519
	2,749,408
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	460,126
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	245,161
	705,287

Սաորագրեալն իւր բազմաթիւ յաճախորդաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ ինքն վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բրնողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքներ, գիւղերն եւ գաւառները։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool

Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Սաորագրեալ, շոգենաւերու և առագաստանաւերու մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած է ընկերութեան կողմէ։

Դիներուն եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթա Քօմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն, առաջ Քօմիսիօն խանի անկիւնը։

Թոսրէոյ Ընդհ. Գործակատար յիշեալ Ընկերութեանց
ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈՒԵԱՆ